

Meddelande om en europeisk dataekonomi

Utrikesdepartementet

2017-02-14

Dokumentbeteckning

KOM (2017) 9

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén "Skapandet av en europeisk dataekonomi"

Sammanfattning

Meddelandet om skapandet av en europeisk dataekonomi innehåller information om frågor som väntas bli av allt större betydelse i takt med att ekonomin digitaliseras. Kommissionen konstaterar att dataekonomin kommer kräva ramar som möjliggör att digital data (hädanefter hänvisad till som data) kan användas genom hela värdekedjan i vetenskaps-, samhälls- och näringsssyfte. Meddelandet tar upp fyra delfrågor: i) fria dataflöden, ii) tillgång till och överföring av data, iii) skadeståndsansvar, vi) portabilitet, interoperabilitet och standarder. Dessutom aviserar kommissionen intresse av samarbete för att testa de rättsliga ramarna för dataekonomin i praktiken, framförallt på uppkopplad och autonom körning (Connected and Autonomous Driving, CAD). Meddelandet innehåller inga lagstiftningsförslag utan följs upp av kommissionen i dialog med berörda parter, i ett första steg genom två offentliga samråd. Baserat på testerna och dialogerna avgör kommissionen huruvida ytterligare åtgärder på området är nödvändiga, och kommer föreslå lösningar i enlighet därmed.

Regeringen välkomnar kommissionens meddelande. Sverige har mycket att vinna på en stärkt europeisk dataekonomi. En inre marknad som till fullo drar nytta av digitaliseringens möjligheter har stor potential att bidra till nya jobb- och utbildningsmöjligheter, stärkt konkurrenskraft och hållbar tillväxt. Regeringen ser fria dataflöden som en förutsättning för en välfungerande digital inre marknad och för en europeisk dataekonomi, och är positiv till att

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Förutsättningarna för en europeisk dataekonomi ingår i den digitala inre marknadsstrategin, DSM, som är en av Junckerkommissionens tio prioriteringar för mandatperioden. I sitt meddelande ”Mot en blomstrande datadriven ekonomi” (KOM(2014) 442) konstaterade kommissionen att den europeiska ekonomin varit långsammare än till exempel den amerikanska på att omfamna datarevolutionen, och att avsaknad av regelverk för handel med data kunde komma att inverka negativt på innovation. I Strategin för en digital inre marknad (FaktaPM 2014/15:FPM35) aviserade kommissionen att man avsåg presentera ett initiativ för fria dataflöden och ta upp ett flertal frågor för dataekonomin med bäring på ägande, interoperabilitet, användbarhet och åtkomst av data.

Meddelandet om skapandet av en europeisk dataekonomi presenterades den 10 januari 2017.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionen konstaterar att data idag är en viktig resurs för att skapa ekonomisk tillväxt, jobb och samhällsutveckling. Data bär på enorm potential för ny innovation och optimering av processer och beslutsfattande inom en rad olika områden, till exempel hälsosektorn, energisektorn, smarta städer och transportsystem. Den datadrivna omvandlingen griper allt djupare in i våra samhällen och ekonomier och allt större datamängder produceras av den nya teknikens maskiner och processer som sakernas internet, framtidens fabriker och autonoma, uppkopplade system. Den enorma bredden av källor till data, och de möjligheter till nya insikter som analys av dessa data erbjuder, har vi hittills bara sett början på.

Kommissionen söker därför skapa tydliga och väl anpassade ramar för dataekonomin, undanröja hinder för datarörlighet och beakta de rättsliga oklarheter som den nya teknikutvecklingen för med sig. Syftet är att öka tillgången till och användningen av data, att främja nya databaserade affärsmodeller och förbättra villkoren för dataaccess och utvecklingen av dataanalys inom EU. Värdet av den europeiska dataekonomin uppskattas för 2015 till motsvarande 1,87 % av EU:s BNP, och skulle med rätt ramar och regelverk enligt kommissionens beräkningar kunna öka till motsvarande 3,17 % av EU:s BNP till 2020.

Kommissionen konstaterar att en välfungerande och dynamisk dataekonomi är avhängig fria dataflöden, och att fria dataflöden är en förutsättning för att trygga den inre marknadens fyra friheter. Barriärer som hindrar det fria dataflödet, däribland obefogade datalokaliseringskrav, hindrar tillväxt och innovation i dataekonomin. Kraven blir i praktiken ett införande av ”digitala gränskontroller”. De kan utgöras av rättsliga regler, administrativa riktlinjer eller praxis som begränsar lagring eller bearbetning av data till ett visst geografiskt område eller en viss jurisdiktion. Kraven kan omfatta all typ av data, persondata såväl som icke-persondata. Kommissionen konstaterar att lokaliseringskraven blir fler snarare än färre. De riskerar att begränsa tillgången för näringsliv och offentlig verksamhet till innovativa datatjänster och hindra datadrivna företag – särskilt startups och små och medelstora företag – från att växa och från möjligheten att centralisera data och analyskapacitet för att utveckla nya produkter och tjänster. Icke desto mindre finns också exempel på proportionerliga och befogade lokaliseringskrav i särskilda kontexter eller i relation till särskild data, till exempel data som rör kritisk infrastruktur, elektroniskt bevismaterial eller särskilda offentliga register.

I syfte att påtala begränsningar i det fria dataflödet inom unionen meddelar kommissionen att samtliga åtgärder från medlemsstaterna som påverkar datalagring eller databehandling, som en följd av medlemsstaternas skyldigheter under bestämmelserna om den fria rörligheten för tjänster och etablering i fördraget, ska utgå från ”principen om fri rörlighet för data inom EU”. Varje nuvarande eller nytt lokaliseringskrav ska motiveras noggrant utifrån fördraget och relevant sekundärrätt för att säkerställa att de är såväl behövliga som proportionerliga för att uppnå ett överordnat syfte i det allmännas intresse, såsom behovet av att upprätthålla allmän säkerhet.

Kommissionen aviserar därför strukturerade dialoger och offentligt samråd med medlemsstater och andra berörda parter om skäl till och proportionalitet i datalokaliseringskrav. Utifrån utfallet av dialogerna och ytterligare uppgiftsinhämtning kommer kommissionen att vid behov inleda överträdelseförfaranden. Om nödvändigt kan kommissionen överväga ytterligare initiativ för fria dataflöden.

Tillgång till och överföring av data

Kommissionen konstaterar att allt större mängder data genereras av maskiner och i processer som möjliggörs av ny teknologi, till exempel sakernas internet. Dessa data är en nyckel i utvecklingen av nya, innovativa tjänster och bättre produkter, produktionsprocesser och beslutsfattande. Med data följer fantastiska möjligheter till innovation. För att kunna förverkliga dem

behöver marknadsaktörerna tillgång till stora och varierade dataset. Om dataproducenterna håller data för sig själva, analyseras data bara i separata silor. Ramar för datarörlighet är därför centralt för utvecklingen av dataekonomin, och kräver noggranna analyser. Kommissionen konstaterar vidare att dataflöden och dataset ofta innehåller såväl persondata som icke-persondata. Politiska åtgärder måste ta denna ekonomiska realitet, liksom det rättsliga ramverket för dataskydd, i synnerhet dataskyddsförordningen, i beaktande.

För närvarande finns inte heller något heltäckande skydd för maskingenererad data på EU-nivå. Dessa data kan skyddas av existerande immaterialrätt, sui generis-rätten för databaser under databasdirektivet (96/9/EC) eller av det nyligen antagna direktivet med regler om skydd för företagshemligheter, men gör inte nödvändigtvis det. Avtalsbaserade lösningar kan enligt kommissionen vara otillräckliga, givet marknadsaktörernas olika förhandlingsstyrka. Ett flertal medlemsstater har utvidgat tillämpningsområdet för direktivet om oskäliga villkor i konsumentavtal (93/13/EEG) till att också gälla mellan företag, medan andra medlemsstater tittar på andra lösningar, vilket riskerar att fragmentera den inre marknaden.

Kommissionen kommer därför att genomföra dialoger med medlemsstater och andra berörda parter, för att undersöka förutsättningarna för ett framtida EU-regelverk för datatillgång. Kommissionen tar upp flera möjliga åtgärder, däribland en utvärdering av databasdirektivet, vägledning för att uppmuntra företag till ökad datadelning, standardiserade protokoll för identifiering och spårbarhet av data, ökad datatillgång för forskning och offentlig verksamhet för det allmännas bästa, ramar för dataägar rättigheter, liksom ramar för ersättningsberättigande vid datadelning. Målet är en förbättrad tillgång till maskingenererad data. Hänsyn ska tas till såväl obalanser i förhandlingsstyrka mellan olika aktörer som legitima intressen av skäligen återbäring på investeringar, och till en rättvis fördelning av fördelar mellan innehavare, bearbetare och applicerare i datavärdekedjan.

Skadeståndsansvar

Kommissionen frågar sig vidare om nuvarande skadeståndslagstiftning är tillämplig i dataekonomin och på de digitala produkter och tjänster som baseras på ny teknologi. Det är av vikt för såväl användare som tillverkare att klargöra det rättsliga ansvaret, och därmed skapa goda förutsättningar för innovation. Kommissionen konstaterar vidare att civilrätten skiljer på två typer av rättsligt ansvar: kontraktsrättsligt skadeståndsansvar, och utomobligatoriskt skadeståndsansvar. Ett viktigt utomobligatoriskt skadeståndsansvar är det direktiv som reglerar skadeståndsansvar för

produkter med säkerhetsbrister (85/374/EEG), vilket fastställer ett strikt skadeståndsansvar. Kommissionen ser en risk för svårigheter och otydligheter i tillämpningen av direktivet för sakernas internet eller autonoma system, på grund av dessa produkter och tjänsters komplicerade struktur. Det kan även finnas oklarhet i vad som ska definieras som en tjänst respektive produkt.

Kommissionen kommer därför att gå vidare med en bred utvärdering av direktivets funktionalitet, och utvärdera om det är tillämpligt på dataekonomins nya typer av produkter. Kommissionen kommer genomföra ett offentligt samråd och konsulterar berörda parter. Baserat på resultatet av samråden och dialogerna kommer olika åtgärdsalternativ att övervägas.

Portabilitet för icke-personlig data, interoperabilitet och standarder

Portabilitet kan förstås som möjligheten att flytta, kopiera eller överföra, och innebär att konsumenterna och företagen lätt ska kunna flytta data från ett system till ett annat. Det skapar låga omställningskostnader och därmed lägre inträdes hinder i dataekonomin. Medan dataskyddsförordningen ger individen rätt att få ut persondata från en tjänsteleverantör i strukturerat format, finns i dagsläget inga krav på portabilitet för icke-personlig data. Portabilitetsrättigheter skulle kunna stimulera konkurrens och ökat datautbyte samt minska inlåsnings effekter. Portabilitet är nära sammanlänkat med interoperabilitet, vilket gör det möjligt att sömlöst utbyta data mellan olika digitala tjänster. Till exempel skulle ökad interoperabilitet mellan onlineplattformar kunna underlätta plattformbyten, liksom användande av flera plattformar samtidigt (så kallad ”multi-homing”) och ett ökat datautbyte mellan plattformar.

Kommissionen kommer att följa upp meddelandet med dialoger med berörda parter, för att undersöka framförallt följande tre möjliga åtgärder: 1) att ta fram rekommendationer för standardavtalsvillkor för datatjänsteleverantörer, 2) att bland annat bygga vidare på den rätt till portabilitet som garanteras av dataskyddsförordningen och föreslå kompletterande portabilitetsrättigheter för icke-personlig data, särskilt för företag till företag (B2B), 3) sektorspecifika experiment för portabilitetsregler och standardisering genom samarbete mellan standardiseringsaktörer, näringslivet, tekniksektorn och offentliga aktörer.

Försöksverksamhet och testmöjligheter av uppkopplad och automatiserad körning (CAD)

Kommissionen konstaterar att försök fyller en viktig roll för att undersöka förutsättningarna för tillgång till data och ansvarsreglering inom

dataekonomin. Projekt av det här slaget genomförs redan idag i flera medlemsstater, och kommissionen avser att samarbeta med ett antal av dem och andra aktörer för att få möjlighet att testa harmoniserade rättsliga ramar för dataekonomin i praktiken. Kommissionen ser uppkopplad och autonom körning (CAD) som en lämplig miljö, givet dess gränsöverskridande egenskaper. Kommissionen kommer att undersöka möjligheten att använda Horisont 2020-finansiering för detta. Ytterligare försök kommer att göras inom den geospatiala sektorn, med framväxten av det nya data-ekosystemet runt jordobservationssystemet Copernicus. Systemet är den tredje största dataproducenten i världen, och kommissionen arbetar med att tillämpa innovativa lösningar för att adressera frågor om tillgång till data och interoperabilitet.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet innehåller inga lagstiftnings- eller åtgärdsförslag. Svenska regler förväntas därmed inte påverkas i detta skede.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Ej aktuellt då det rör sig om ett meddelande.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar kommissionens meddelande. Sverige har mycket att vinna på en stärkt europeisk dataekonomi. En inre marknad som till fullo drar nytta av digitaliseringens möjligheter har stor potential att bidra till nya jobb- och utvecklingsmöjligheter, stärkt konkurrenskraft och hållbar tillväxt. Regeringen delar kommissionens syn på att förverkligandet av en inre marknad anpassad till en digital ekonomi är centralt för att bidra till sysselsättning och tillväxt i Europa.

Regeringen ser fria dataflöden som en förutsättning för en välfungerande digital inre marknad och för en europeisk dataekonomi, liksom för vår innovations- och konkurrenskraft. De flesta företag, oavsett sektor, är idag beroende av fria, gränsöverskridande dataflöden i sin verksamhet. Regeringen ser därför fram emot att kommissionen fortsätter att arbeta för att säkerställa att dataflöden inte hindras på den inre marknaden, till exempel av omotiverade eller oproportionerliga lokaliseringsskrav, samtidigt som nödvändiga undantag görs för lokaliseringsskrav med hänvisning till nationell säkerhet och vissa offentliga intressen.

Regeringen är positiv till att kommissionen vidare undersöker ramarna för tillgång till, överföring av och äganderätt av data, samt skadeståndsansvar för den nya teknikens produkter, liksom portabilitet och interoperabilitet och

standarder för dataekonomin. Vilka åtgärder som kan och bör vidtas behöver analyseras vidare. En viktig fråga för svenskt vidkommande är att nya förslag från kommissionen är evidensbaserade och föregås av heltäckande konsekvensutredningar.

Regeringen avser att följa upp informationen i meddelandet även inom ramen för Digital 9 (D9), ett samarbete mellan nio EU-medlemsstater som initierats av den svenska regeringen för att ta på sig ledartröjan när det gäller att driva den digitala agendan inom EU.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Meddelandet kommer inte att remitteras.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt då det rör sig om ett meddelande.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt då det rör sig om ett meddelande.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Ordförandeskapet har inte ännu aviserat någon vidare behandling av meddelandet.

4.2 Fackuttryck/termer